

КУБАНСЬКИЙ КРАЙ

ГРУДЕНЬ

XI

1932

† П.М.СУЛЯТИЦЬКИЙ

Невмолима смерть взяла від нас П.М.Сулятицького. 18 серпня 1932 р. у Варшаві у повнім розквіті духовних сил своїх попрощався він з життям.

Цілий нарід наш позбувся вірного сина, Кубанський Край свідомого своїх обов'язків громадянина та члена Уряду, що з наказу Ради пішов на еміграцію, а поневолені Москвою народи Півдня бувшої Росії невтомного пропагатора ідеї створення цими народами єдиного фронту з метою визволення та сталого об'єднання їх, щоб охоронити здобуту волю та незалежність.

Похорон П.М. відбувся 20 серпня о 4-ій г. пополудні.

На сумний похоронний обряд прибули представники всіх українських організацій м.Варшави, клубу "Прометей", польського громадянства та численна українська колонія.

На труну було покладено багато вінків та квітів; на стрічках переважали жовто-блакитні барви. Виділялися вінки від Головного Отамана армії УНР, від Уряду Кубанського Краю з стьошками кольорів кубанського прапору, від українців з Кубані з стьошками кольорів кубанського прапору та національними, від УЦК, Правнишого Т-ва, Українського Наукового Інституту, від К-ту Азербайджану, К-ту Ідел-Уралу.

Труну з церкви до могили несли друзі покійного. Над могилою промовляли: Головний Отаман армії УНР, що спеціально прибув до Варшави на похорон, в імені Уряду УНР, клубу "Прометей", Польського Східного Інституту, Українського Центрального Комітету в Польщі, Українського Правничого Т-ва та Кубанського Уряду.

У чулих промовах був накреслений образ Покійного, як громадянина та патріота, а представник клубу "Прометей" п. Мдівані висловив глибокий жаль, що пригноблені Москвою народи втратили досвідченого оборонця та сміливого революціонера.

Отже в останню дорогу Покійного, окрім українців, виражали й представники поневолених Московою народів. Йому було віддано належну пошану за те, що він болів за долю не лише свого Рідного Краю - його постать була значно помітніша - він розумів konieczність спільного шляху до визволення усіх народів.

Не судилося Покійному дочекатися часу здійснення його прагнень, відійшов він від нас до чужої землі, але віримо, що вже недалекий той день, коли народи Сходу Європи здобудуть собі волю й останки бл. п. Покійного будуть віддані Рідній землі.

Хай же і наш біль та жаль зіллється з жалем українського громадянства, громадян Кубанського Краю та братів наших по недолі - представників поневолених народів.

Земля йому пером.

+
+ +

Ганько.

Єдиним фронтом.

Майбутній історик певно не раз і не два спититься перед питанням: чому процес розпаду Російської держави, що так яскраво визначився у р.р. 1917-20, не завершився остаточно, чому народи Півдня бувшої Росії, утворивши свої держави, не спромоглися їх оборонити та чому московським "інтернаціоналістам" та "антидержавникам" більшовикам пощастило виконати роль "собирателей земли Русской".

На всі ці питання можна давати різні відповіді. Можна покликатися на причини порядку внутрішнього: на невідповідність молодих держав до самостійного життя, брак у них державної традиції, національно вихованих проводирів-інтелігенції чи, наприклад, на несвідомість народних мас. Можна покликатися і на причини зовнішні, - скажім, незацікавленість переможця у світовій війні - Антанти справою оборони молодими державами своєї незалежності чи закордонна допомога ген. Денікіну, який будував "єдину неділиму", безумовно відіграли роль.

Але поза цими причинами була ще одна, значення якої лише тепер належно оцінюється. Причина ця - брак єдиного фронту молодих держав, оберненого проти Москви.

Молоді держави не тільки не розуміли того, що вони зможуть оборонити свою самостійність лише єдиним фронтом, а навіть ворогували між собою. Трагічна історія 1917-1920 років багата на приклади і братовбивчих свар між цими державами і навіть зради деяких із них справі оборони незалежності....

Сумні сторінки недавно минулого - чвари між народами Кавказу та більше ніж непочесна роль Дону й Кубанського Краю, яко союзників ген. Денікіна, який кидав кубанські й донські полки та батальйони і проти військ Української Народньої Республіки і на "Дагестан", завжди мусять бути у нас перед очи-

ма, як наука на майбутнє.

Та сьогодні ми можемо сказати об'єктивно, що ця гірка наука поневоленням Росією народам марно не пішла. Большевицька дійсність дала підстави до того, щоб населення України, Дону, Кубанського Краю, Геспубліки Горців Північного Кавказу, Грузії, Арменії та Азербайджану відчуло гніт московського панування і, об'єднане спільною долею, зрозуміло, що незалежність можна здобути лише спільними зусиллями. Навіть на Соловках тепер відбувається процес усвідомлення спільності завдань поневолених народів. Утікачі з Соловок в один голос свідчать, що серед засланців утворюється своєрідне об'єднання "іногородців" та що "іногородці" дуже добре розуміють відмінність своєї долі від долі засланців - росіян.

Певно ця наука не піде марно й еміграції поневолених народів. Сумне минуле вже починає належно оцінюватися відповідальними представниками цієї еміграції, а це спричиняється до того, що в серцях цих представників уже створюється "єдиний фронт".

Отже будемо надіятися, що з часом konieczність об'єднання сил народів півдня буйшої Росії буде усвідомлена широкими еміграційними колами і, таким чином, утвориться ґрунт і до порушення і до розв'язання всіх тих питань, що тичаться і спільної боротьби за волю поневолених народів і їхнього співжиття у майбутньому.

П. Сулятицький

ХТО Ж "КЛЕВЕЩЕТ" ?

/далі/

Не переконуюче згучить твердження п. І. Вілого: "Повторяем еще раз, что Верховный Круг собирался.... для того, чтобы казачеству стать самому господином своего положения и об'единенными казачьими силами строить об'единенное казачье государство."

Все це повторювати можна й десять разів, але факти не перестануть свідчити не тільки про те, що

кубанські самостійники не були ковалями "козацького заліза", а й про те, що взагалі нікому з членів Верховного Кругу і на думку не спадало будувати "Козацьку державу".

Розгром Краєвої Ради відбувся 6 листопада, а 8 листопада вона вже проголосила:

"...Краевая Рада считает ближайшей задачей создание единой государственной власти на Юге России с участием в ней представителей Кубани и с сохранением за Кубанью прав по устроению краевой жизни"...

Дуже помилився б той, хто припустив би, що ця ухвала може свідчити про те, що Краєва Рада і після розгрому все ж трималася своїх колишніх позицій та клопоталася про союзне об'єднання держав "Юга". Під "государственной властью на Юге России" вже розумілася влада, утворена не об'єднанням волею України, Дону, Кубанського Краю, Республіки Горців Північного Кавказу, Грузії, Armenії та Азербайджану, а Добармією - "Вооруженными силами на Юге России". Вдумливий "вольный казак" мусить добачити у цій ухвалі, що Краєва Рада "должна была", як каже п. Білий, задовольнитися "участием" Кубані у владі "Вооруженных сил на Юге России", міру якого /"участія"/ зволив би означити "диктатор" Денікін та "правом по устроению краевой жизни", тобто автономією Кубанського Краю, межі якої зволив би означити все той же "диктатор".

Отже бачимо, що Краєва Рада була поставлена навколяшки перед "диктатором". Але ковалі "козацького заліза" цим не задовольнились. Їм ще треба було вирвати від Ради осуд кубанським самостійникам /убитому Рябоволу, повішеному Кулабухову, арештованим членам Ради/ та згоду на "сговор" з Доном і Терекем, щоб "освободить кубанскую краевую политику от петлюровских влияний" та "выправить Кубань через органический союз с Доном и Терекем на широкую российскую дорогу". І вони цього досягли. Щоб урятувати від шибениці арештованих членів Ради, Краєва Рада погодилась і на "сговор" ДКТ і "должна была принять" 14 листопада таку постанову:

"Кубанская Краевая Рада, обсудив вопрос о съезде Кругов Дона и Терека и Кубанской Краевой Рады, и принимая во внимание, что в момент напряженнейшей борьбы за целостность Едины враги казачества и свобод-

ной Великой России делают все, чтоб раз'единить казачьи силы в их стремлении к осуществлению прав народа на началах народоправства и в целях установления единообразного понимания казачьей программы и тактики в борьбе с большевиками и воссоздания свободной демократической России и скорейшей организации Южно-Русской государственной власти, постановила: признать необходимым в кратчайший срок созыв общего съезда Кругов Дона и Терека и Кубанской Рады".

І хоч п. Білий і править своєї:

"Верховный Круг собирався не для того, чтоб делать дело казаков-москвофилов /или русских еднонеделимцев/, как то хочется теперь утверждать г. Сулятицкому", -

але вдумливий "вольный казак", ознайомившись з цією постановою, мусить визнати, що "С'езд" Кругів Дону і Тереку та Кубанської Кривої Ради мав бути скликаний "в кратчайший срок", щоб будувати "об'єдиненними казачьими силами" "казачье государство", яке мало назву "Великая Россия" та що гострjak цієї постанови було спрямовано проти "врагов казачества", тобто проти кубанських самостійників, які не хотіли кувати "козацьке залізо". Та він же мусить визнати і те, що 14 листопада ковалі "козацького заліза" вже остаточно перемогли самостійників.

+
+ +

Дон, Кубань та Терек післали до складу Верховного Кругу ДКТ по 50 членів своїх парламентів /Кругів, Ради/.

Більшість членів ВК /донці, терці та кубанські ковалі "козацького заліза"/ з а в с я к у ц і н у хотіли збалакатися з ген. Денікіним, щоб будувати "об'єдиненними казачьими силами" "єдинунеділиму". А до опозиції належали: б і л ь ш і с т ь членів кубанської фракції та декілька терців та донців. Про те, як ставилися до "сговора" Кубанського Краю з Доном та Терекон кубанські самостійники - члени ВК і взагалі більшість членів кубанської фракції його свідчить характеристика цієї більшості, яку дав п. Скобцов:

"В Кубанской фракции - каже він - пользова-

лась більшістю та именно часть ея, которая всегда очень холодно воспринимала идею объединения с донцами и терцами". /"Путь казач." ч.6./

І хоч "вольный казак" І.Білий і каже:

"С нашей точки зрения ВК ДКТ 1920 г. - одна из первых попыток к созданию казачьего государства, для нас это - исторический прецедент", -

але в дійсності ніхто з членів ВК навіть не виткнувся був з проектом утворення "казачьего государства" і я маю підстави твердити, що коли б такий діяк був виявився, то кубанські самостійники ти-хенько порадили б йому звернутися до доктора Мащен-ка /лікар психіатр/.

+ +

Варто пригадати на цім місці хід подій під час праці ВК ДКТ.

5 січня 1920 р. ДК зібрався. На голову його було обрано кубанця І.П.Тимошенка /одержав 78 голо-сів, п. Скобцов одержав 74/.

6 січня на ВК виступив донський отаман ген.Бо-гасєвський.

10 січня ВК після привітання ген. Денікіну і одержав від нього подяку.

11 січня на ВК виголосив голова донського уря-ду п. Мельников з порадою не загострювати стосунків з Добармією і не шукати інших союзників.

12 січня на ст. Тихоріцькій у ставці ген. Де-нікіна відбулася нарада при участі представників ВК. Після наради голова ВК Тимошенко визнав немож-ливість розриву з Добармією, а ВК запросив ген. Де-нікіна до Катеринодару.

16 січня ген. Денікін приїхав до Катеринода-ру, виступив на ВК, після чого між ВК та Добармі-єю розпочалися переговори про згоду /"Вольный ка-зак" І. Білий був членом єдиної комісії і му-сить про все це знати. До речі, він у цій комісії голосував поруч з донцями та терцями /проти кубан-ців/ за "соглашение" з ген. Денікіним /"Протокол Заседаний Верховного Круга ДКТ 4-30 января 1920г."/

Через те, що з представниками ген. Денікіна тяжко було збалакатися, кубанці: Тимошенко та Суш-ков і донці: Агєєв та Гнілорібов 21 січня поїхали у ставку до ген. Денікіна. Там з участю донського

отамана ген. Богаввського, ген. Сідоріна, ген. Кільчевського, ген. Романовського, терця Глазкова та п.п. Челіщева і Савича і відбувся "сговор" про організацію... "Южно-Русской власти" на чолі з "диктатором" Денікіним.

Цей, добре організований, "сговор" задовольнив обидві сторони. Єдине питання, що роз'єднувало представників ВК та ген. Денікіна було питання про вето. Ген. Денікін, як диктатор, кадав вето абсолютне, а представники ВК обстоювали вето умовне /маслячок кубанській фракції/. Між іншим, ген. Денікін під час "сговора" заявив був, що він не поступиться і, розбришкавшись, покинув нараду, але ген. Богаввський, ген. Романовський та п. Челіщев пішли до нього, укоськали його і одержали згоду на вето умовне.

Таким чином, остання перешкода до остаточного "сговора" між ВК та ген. Денікіним була усунена і 22 січня ВК більшістю всіх голосів проти двох завершив цей "сговор" "соглашением".

+
+ +

"Вольный казак" І. Вілий твердить, що думку про скликання ВК ДКТ подали кубанські самостійники, що ВК було скликане, щоб будувати "казацьке государство" та що "решение Круга о соглашении с ген. Денікіним принято им только потому, что голосования за соглашение от кубанской фракции ВК потребовало /22 січня/ как раз то правительство, в составе которого был и г. Сулятицкий."

Та й ще:

"Ввиду настояния правительства и Атамана - каже п. І. Вілий - большинством /кубанської фракції, П.С./ 17 голосов против 15 решено было голосовать за соглашение.... Само голосование /це вже на ВК 22 січня, П.С./ проходило так: хто за ? хто воздержался ? и только потом: кто против ? Неожиданно для всех кто-то, сидящий сзади, голосует против, а к нему из за стола президиума присоединился еще один /Аспидов/. Оказалось, что во время голосования вошел председатель правительства Иванис и... голосовал против. /Пишущий эти строки - каже про себе п. Вілий - за соглашение не голосовал/. Что же получилось ? Правительство Иваниса днем настояло перед кубанской фракцией на голосовании за соглашение, сам

де Іванис ввечері голосував проти. Тепер по Сулятицькому Іванис "хороший", а кубанці "соглашатели". Не робіть, господа, із себе героїв заднім числом!"

Ми навмисно подали таку довгу цитату з статті "вольного казака" І. Білого, щоб виявити перед читачами "Кубанського Краю" глибину думки вождя "Козацької нації".

Розповівши всю цю нісенитницю, п. І. Білий зазначав: "Пишу здесь как член ВК"...

Так отже "вольный казак" та член ВК І. Білий думає собі, що коли 22 січня кубанська влада не "потребовала" від кубанської фракції ВК голосування за "соглашение", то до 15 кубанських голосів проти згоди з ген. Денікіним приєдналася б ще якась частина тих же кубанських голосів /із 17/, до більшості кубанських голосів приєдналися б голоси донців та терців і ... ВК ДКР висловився б проти згоди з ген. Денікіним, покинув би думку про будівництво "Великої Росії", а будував би "казацьке госуларство." Одно слово, "казацьке госуларство" не збудувалося з вини кубанської фракції ВК, яка виконувала вимогу кубанської влади. Так чи що ? Та ніби так, бо п. І. Білий ще й додає: "Поведение в тот момент кубанской фракции ВК было решающим"...

Сердешний "вольный казак" і член ВК ! Навіть у 1932 році він не розумів того, що в той час "поведение" кубанської фракції було таким "решающим", як "поведение" мухи в окропі. Він не розумів й того, що кубанці /більшість фракції/ були оточені донськими, терськими і своїми ковалями "козацького заліза" і ледве-ледве оборонили не колишню позицію Краєвої Ради, не незалежність Кубанського Краю від Добармії, а ... умовне вето "диктатора" Денікіна.

Говорити, що у згоді ВК з ген. Денікіним завирила кубанська влада це значить виявити цілковите нерозуміння подій, які відбувалися, і не додати факту наступу "об'єдиненних сил" Добармії, Дону та Тереку на Кубанський Край, щоб його зборкати та "выправить на широкую русскую дорогу".

Але я мушу сказати ще й таке:

а/ Ніколи в уряді п. Іваниса не порушувалося питання про "сговор" та "соглашение" з ген. Денікіним,

б/ Ніколи цей уряд не ходив на засідання кубанської фракції ВК і нікого з свого складу не упо-

вноважував намовляти її на згоду з ген.Денікіним.

Можливо, звичайно, що отаман ген. Букретов закликав кубанців до обережності. Припускаю й те, що п. І. Білий слухняно "воздержался" під час головування 22 січня.

Це в загальних рисах усе, що я вважав потрібним сказати з приводу зауважень п. І. Білого щодо моєї статті "Від розгрому Ради до капітуляції Кубанської армії". Хай безсторонній читач поміркує тепер над тим, хто саме з нас "клеветает".

У статті п. І. Білого "Не клеветайте" накопичено чимало всілякої неправди і на мою адресу і на адресу п. Іваниса, яко голови кубанського уряду, та зважаючи на те, що висвітлення та спростовання цієї неправди ширшого громадського значіння не може мати, я на цім місці ставлю крапку.

-----Н-----

П.Білинський

СТОРИНКА З ЖИТТЯ

/далі/

Якось неприродне тихо, хоч і пспішавчись, вишикувався наш обоз, що йому здається кінця і краю не було.

І рушили.

Ніч. Тисячі людей ідуть на возах, а в обозі тихо.

Вже за станицею почув розмову:

- Корнілова вбито...

- Що ?

- Корнілова...

І знайшлося пояснення неприродній тиші в обозі.

2 квітня вранці прибули у Гнодау - невеличку німецьку колонію з великою броварнею.

Кажуть, ген. Корнілов поліг під Катеринодаром у хаті сільсько-господарської ферми та що його заступив ген. Денікін.

Лежимо у Гнодау на возах з неперевязаними ранами. І враз шрапнелі і гранати над Гнодау. І здається, що найбільше розривів над возами з раненими.

Кажуть, що ми оточені і не маємо чим стріляти. А наші ніби нищать гармати, щоб не дісталися ворогові.

- Кажуть, що треба "розсмоктуватись", бо інак загинемо, - промовив хтось з вояків поблизу.

А вгорі, зпереду, ззаду і з боків розрив за розривом, - шрапнелі, гранати...

Навкруги, бачу, по трое, по четверо - зійдуться, поговорять-поговорять, озираючись, і розійдуться. Козаки з козаками, а черкеси з черкесами... А в обозі тихо. "Присмоктавшись" до возів, ранені дивляться на неранених, що змовляються, очима-худоби, яку ведуть на заріз.

- У Єлизаветинській багато ранених по-кинути - почулося з сусіднього воза.

+

+

+

Ніч. Поволі сунеться обоз. Куди? А десь далеченько, ліворуч, час-від-часу якісь дивні огники проиізують темряву - блись-блись! І праворуч блищать такі ж огники.

- Син'гали дають! - пошепки промовив а постать, що рухається поруч з возом.

- А хто? - питаю.

- Видно, наші.

Отже все добре, отже неранені не "розсмоктуються".

І враз, уже під ранок, кулемет задокав. І враз ущухло в обозі, навіть шепоту не чути. "Залізниця"! - ударила думка в голову. А серце забухало на гвалт.

І вря стали. Ву-бух! раптом. І враз "ура!" Шум і гадас. А по хвилі й рушили.

- Де це ми? - чомусь голосно і радісно питаю.

- Та це ж - Медведівська!

Зійшло сонце і освітило бадьорі обличчя.

Кажуть, що коли передні вози обозу переїхали через переїзд, потіхеньку підкрався большевицький броневик. Кажуть:

- Генерал Марков як не крикне тоді машиністо-

- "Стої ! Не видиш ? Повозку роздавив !" - Броневик і став. А з нашого "орудія" бу-бух ! Тоді й кинулись... Цілий вагон набоїв узяли з броневика !

.....
Молоко, хліб, пиріжки, тютюн... І гостинцями й добрим словом стріла нас Медведівська. Козаки й козачки підступали до возів і наділяли ранених. І щиро та сердечно напучували:

-Хай вам Бог помагає!

Під ці напучування рушили на Дядьківську.
/ далі буде /

Ю. Ліпа

ЗАЙДИ^{x/}

Прийшли чужинці у село масними,
Прийшли, накрали й станули непишні,-
Щось дивного, незгідливого з ними
Було в цих білих хатах, цвіті вишні,
У цих тополях, що-немов сторожа,
У дивних жартах, що для них-подзвінням
І молодиця, що всміхалась гохо,
Здавалось їм, закидала б камінням.
Вітали їх уклоном часом низьким
Селяни простодушні, балакучі,
А у провулочках - набитіі обрізки,
І погляд темний, ненависти туча.
То не " ізба ". Весела, чиста хата,
Здавалось, причаїлась і ждала.
І ждали теж вони ..куль?...гасла?
чи кінчала?...
...І сонце їм світило, мов крізь ґрати...

x/ Із збірн. "Суворість"

Саврадим

У НАШІЙ СТАНИЦІ

XXV

У Дороша

Він саме кришив тютюн, коли я до нього прийшов.

- А І - скрикнув, - що ж це ти ? І не навідався, бач ! А я це нездужав... Прийшов титарь, так ми й той... по чарці та по парці, набрались, як май груш, а рано й не підвівся... поперек ! Так сідай же... Так поховали і Дробота, кажеш ? Не витерпіла, значить, душа, на простір пішла ! Так-так.. Це вже, бачу, й нашу сотню рубають... та роби ж цигарку ! А я це докурю старорежимний... докурю тай покину, цур йому пек ! Тепер і табак якийсь "нехворштейний", як каже Ткач... Так із журби, чи що ?

- Це Дробіт ? - питаю.

- Еге.

- Серце... Як привезли - кажу - стару з царини, вона три дні помучилась та й на той світ пішла, а він уже й на гробках не був... І не диво: сина розстріляно, жінку задавлено...

Зблід. Не хочаючи, нагадав йому про його власне горе. Зітхнув і спитав:

- Так що ж там чувати ? "Радянський станишник", кажуть, ляснув ?

- Та вже - кажу - ляснув !

- Так-так... І жалкувати дуже нема чого, а все ж...

Рипнули двері.

- А я питаю Горцину, хто там прийшов ? - переступивши через поріг промовила, звернувшись до мене, Дорошиха.- "Товарищ" - каже - Остап !" - Та який же - питаю - Остап "товарищ" ? - "Авжеж - каже - "товарищ", хіба його й з боку не видно !" -

Так отака, Остапе, слава про тебе!

Привіталася і звернулася до Дороша:

- Остасові я чаю дам, а вам, Гордію? Та що це я вас питаю! Ось дайте лишень раду вашим папушам... Та ось я Романа пришлю, він у мент...

Вийшла, а по хвилі вбіг Роман.

- А ну, - звернувся до онука Дорош, - папуші - туди, а кришений - он туди... Та мерщій же, мерщій! Та гляди ж гарненько причепури, бо буде нам з тобою від бабусі... Вона ще тебе сьогодні не визнімувала?

- Ні, - усміхнувшись відповів Роман.

- А мене вже визганювала... Уже й чаю не дам мені бабуся!

Роман поглянув на Дороша і, прибираючи папуші, промовив:

- Так вам же не можна, дідусю! Вам же не можна пити горілки, вина, чаю... а їсти не можна мяса, оселедця, гірчиці, борщу з перцем... Так же фершал радив!

- Хоч умірай, значить? Оце дожився твій дідусю!

- Ні, щоб одужати... Так я вже причепури! А чого це ви не люльку курите, дідусю? - спитав Роман, приймаючи з столу цигарошник. - Коли б я був курієм, то курив би люльку!

- Та ти у мене такий! - промовив Дорош, погладивши онука по голові. - Так побіжи ж помий руки!

Роман вийшов із кімнати.

- Коли б хоч підлітків таких було більше! - звернувся до мене Дорош, зітхнувши. - Багато в житті радості, та скажу тобі, Остапе, чи не найбільша радість - онуки! Тільки щох... один! А кажуть же: один онук - нема онука, два онуки - пів онука, а аж три онуки - онук! От тільки як довідається... еге, як хто бовкне... як почує, що мати в Сухум "на хурму" поїхала...

Дорошиха внесла чай та молоко.

- А ти, Остапе, не познайомився ще з Оксаною Заколотньою? з новою вчителькою? - спитала мене, сідаючи до столу.

- Ще -кажу- не познайомився... Моя мати-кажу- щось дуже її вихваляє... Припало їй до серця, що "пані-маткою" її уживає... Пригадала, що коли ще вона була малою, так тоді так уживали старих жінок.. "А старовина справді-каже-вертається!" - Та Україна ж,

кажу, мамо, оживає!- "Авжеж оживає! Коли б ще-каже-ту Москву взяла лиха година!"-Якось ще не довелося-кажу- стрінутися з учителькою...

Увійшла Христя.

- Чула, чула, як ви Іваі палець поранили, як маслянку в неї різали!- звернулася до мене,подаючи руку.

Христя-вилита мати. Наш дяк Петро Степанович якось казав мені:-"Це така, що під стріху не підводи! За ці чорні брови та за очі-волошки не знаю що б і дав!"- А й справді краса: брови чорні, а очі-волошки...

Дорошиха докладно розповіла мені відкіля приїхала нова вчителька, як багато вона працює та як діти їй люблять, а батьки шанують. І додала:

- У нас тепер житиме! Хоч і далеченько буде до школи, а все ж спокійніше... Любить вона співати, а не може, бо вікна на вулицю...

- Чи не"колядники"-питаю-збираються попідвіконню?

Я розповів, як ідучи якось з Гайовим повз хату,де живе нова вчителька,ми пристояли,щоб послухати її спів.

- Такі "колядники" їй не страшні! Найшлися інші,що через лісу перелазять та "добрий вечір" під віконцем кажуть!

- Такі?-спитав жінку Дорош.

- А хіба ж я вам не казала? Кितिця ж!

- Ки-ти-ця? - перепитав Дорош.

- Кितिця ж... Так вона хоче тікати з тієї вулиці... Я їй сказала, щоб до нас перебралася,- три кімнати стоять же порожнісінькі та й Христі буде товаришка...

- Отаке-о!- промовив Дорош,підвівши голову.- Так-так... Та нічого ж і не вигадаш... Це дожились! Світ великий, а діватися нікуди... Так-так... Та чи заховасться ж у нас? А що вона хоч куди,-звернувся до мене,- то це й я скажу... Позавчора кажу їй:-шукаю сапальниць та низальниць... До большевиків -кажу- приїздили до нас на заробітки дівчата з Воронцівки,а тепер щось не чути,так може -питаю-ви підете до мене на плантацію хоч росаду розкидати?-"А чого ж",-каже...

- Почекайте,Гордію,про яку це ви плантацію говорите?-спитала Дорошиха.

- Як "про яку"? Про нашу! Треба ж садити... Годи ждати, поки барбарів чума візме! Так же можна ждати-ждати та й жданики поїсти... Не цілий же вік, справді, бити байдики! Приходив на минулім тижні Карапапас і казав, що насіння добуде з Трапезунду... "Дубек-каже-бервий зорт, балъджики обліжеш!"

- І охота вам, Гордію, хлопотатись! Знову ж заберуть... Та й чи з вашим же здоров'ям?

Дорошиха, промовивши, поглянула на Дороша й зітхнула.

- Не заберуть! Тепер же Неп... Та я й не багато, десятих яких із десять... Во так же і з торбами підемо! Живемо та готовеньке проїдаємо, як комуністи які... А треба ж і про Романа і подумати і подбати... Приходив он Ткач... Надумали таки трактор купувати... І я ж до гурту пристав...

- Та вам, Гордію, видніше, що й казати, я тільки про ваше здоров'я...

Дорошиха знову зітхнула.

- А ви мене молочком напувайте, молочком! Та ви знєте, Маріє, коли я робитиму, то у мене й поперек не болітиме... Це все з нудьги! А "курячим дядьком" я бути не хочу, ні-ні... Ти знаєш, Остапе, стара хоче, щоб я, як той городовик Луговенко, і не орав і не сіяв...

- І не так ви кажете, Гордію!-перепинила жінка Дороша.- Я кажу, що треба на себе робити... а Луговенко... а щож, він має рацію... Він каже: "І чого б то я переривався та "товарищів" годував? Та хай їх-каже-козаки годують, як-що бояться щоб не виздихали! Діждав-каже-землі, та щоб оце я кріпаком був? Та хай вони пощезнуть! Я вже-каже-наробився на других, годі! Заведу-каже-птицю"... А Гордій каже: "курячий він дядько, той Луговенко, дурноголовий, та тепер же- Неп!" А як на мене не треба вірити цьому Непові, велике діло-"Лєнін сказав"...

Дорошиха поглянула на Христа, сподіваючись, що вона її підтримає, але в цю хвилину увійшов Іван Ткач.

- До-брого здо-ров'я!-загудів він на всю хату. Привітався, сів і зітхнув.

- А чого це ви, Йване, так важко? Не помирили з "жіноцьким кодлом" чи що?-спитала Ткача Христа.

- Ні, не те... Прийшов сказати вам, Гордію Зіновичу, що вже трактор не купуватимемо...

промовив і, чухнувши пальцем підборіддя, зітхнув знову.

- Як?-спитав Дорош.

- Не купуватимемо та й усе! Уже й наша "гарнізація" вrostіч... Похваливсь я Калістратові, - носив йому лагодити машину, - а він і каже: "Купуйте, купуйте, та знайте, що аж пицатимете, як шкуру з вас спустатимуть... Хоч би ти-каже-стінгазету прочитав!"

- Так і сказав?-спитав Дорош, зірвавшись на ноги.

- Та так же і сказав..."Тільки-каже-щоб хата-покришка"...-Побіг я в читальню... Кинувся до стінгазети, аж там написано: "Вороги диктатури пролетаріату хіба ж так зраділи Непові! Думають собі: "Тепер наша взяла, тепер будемо і наїдені і напitenі!"-Пролетар, не журись! Сказано ж: "годі нам старців водити, нехай ще й нас поводять!"- Та нехай і не думають, російська комуністична партія всіх зрівняє, всі станемо пролетарями! Та скоріше у товариша Кирика волосся на долоні виросте, ніж вороги диктатури пролетаріату матимуть шматок хліба!"

- Так і написано?-спитала Дорошиха.

- Так і написано... Та там багато понаписувано! Я до Черкаса, - поясни! А він і каже: - "Добре, я тобі поясню. Неп-каже-це значить нова економічна політика. До Неп, бачиш, Москва нас скубла, а тепер уже патратиме... Зрозумів?"- Зрозумів, кажу. Так що й трактор-питаю-не слід купувати?-А він подивився на мене-подивився... - "Та ти що-каже-маленький? Розумець у тебе є? Я-каже-думав, що ти хоч трохи розумніший за тих, хто повірив Москві і притьопавсь із закордону..."

Дорош підійшов до жінки і тихо промовив:

- Так добре, Маріє, чи птицю, то й птицю...Що робити та робити, бо так же й занудитися можна! І заходив по хаті, бубонячи: "барррбари"!

+

+

+

XXVI

"Один онук - нема онука"

Брав на присінках сокиру. Чую:

Ой, з-за гори з-за крутої

Орел воду носить.
Ой там мати свого сина
Вечеряти просить...

Ой вечеряй, моя мати
Коли наварила,
А я піду на Вкраїну,
Де дівчина мила...

Гай-гай, коли вже я чув, як співає моя стара мати!

Поклав сокиру й пішов у хату.

- Сину! - звернулася до мене, підвівши очі від дрантя, яке латала. - А може б ти спочинув? Сядь лишень та спочинь! А де ж це Зінько?

- Забіг-кажу-Петро Тюпенко та й пішли удвох на зібрання товариства "Промінь".

- Це те товариство, що книжки між люди пускає?

- Те, - відповідаю.

- А що я тобі скажу сину, ... - Примовкла, зітхнула й одклала шитво. - Як же ти, сину, думаєш у світі жити?

- Ви про що це мамо?

Витерла очі краєчком хустки.

- Та чого ви, мамо? Що сталося?

- Та це я так... нічого... Про твою долю, сину, думаю...

- А що ж-кажу-про мою долю думати? Тепер же всім не солодко, всі поневіряються... Мені-кажу-це й пайдить!

- Я не про те, сину... Я про інше... Давно вже хочу з тобою поговорити... Чи не час би вже тобі, сину і подумати, га? Уже ж я стара... Уже і недобачати он стала... Ось уже й нитку не вселю... Та й якось дуже вже сумно в нашій хаті... Заходив учора Гордій Зінович... Розбалакалися... А він і каже: - "Найбільша радість у житті це-онуки, кумо! Жду, каже, не діждуся, коли наша Христя своїм долю знайде... Це вже, каже, двадцятий їй, а вона щось і не думає дівуваннячко своє кидати... І ваш, каже, забарився"...

Вбіг Зінько.

- Чули? Романа Дорошового нема!
Дивимосся на нього.

- Удосвіта з хати вийшов і як крізь землю провалився! Кажуть, може з двору виткнувся, а вовки з-за

річки вискочили...

На хвіртці стріла мене Горпина.

- Роман десь дівся! А Зінович занедужали...-повідомила плачучи.

Увійшов до Христиної кімнати. Христя заплакана, розгублена.

Розповідає:

- Раненько встала й пішла будити... Стукую у двері...-Вставай Романе, допомож мені зілля перебірати!-Не чути... Відхилила двері-нема, а ліжко, як і з вечора було, -я йому слала... Туди-сюди - нема. Тато ввійшли... Як глянули на постіль, повели очима по хаті, затрусились і впали... Фершал каже, що за два-три дні відпустить, тільки щоб спокій...

- Іди, Христинко, до мами!-гукнула Горпина, одчинивши двері.

Пішла.

Перейшовся по кімнаті раз, удруге, втретє... Підійшов до столу, на якому лежала купа зілля, нахилився над тим зіллям і п'ю пахощі.

- Та ви сп'янієте!- озвалася Христя, ввійшовши до кімнати й підступивши до мене.- Слава Богу, тато вже заплакали... Хоч від серця відляже... О!-враз скрикнула.

Вп'ялася очима у дрібні рядочки листа, який узяла з купи зілля.

Увійшла Дорошиха, ледви переступаючи.

- Мамо! мамо! Він живий!

Кинулась до матери.

- Слухайте! слухайте!

І прочитала:

"Мої любі, найлюбіші в-світі: дідусю, бабусенько, тіточко Христинко та бабусю Горпино! Ішов я до Зінка Галатоваго, ніс книжки, що ви, дідусю, одібрали товариству "Промінь". Стрівав Терешка Тарана. Він мене спинив та й каже:- "Напиши своєму батькові у Сербію, що твоя мати поїхала з турком із Сухума у Батум"...-Признаюся вам: я давно вже лаштувався втекти, бо що ж під большевиками жити, але не знав дороги та й грошей не було. А як узнав я дорогу та склав 12 рублів, то й намірився рушити. Бог-думаю не без милости, а козак не без долі. Лагодивсь аж на ту весну, а почувши про таке, надумав їхати негайно, бо що ж там тато у тій Сербії самі житимуть... Не

признавався, бо ви б розраховали, а може б і не пустили. А бабуся ще б і плакали... У вас, тіточко Христинко, я взяв пучечок зілля з наших гір. Як прибуду в Сербію, - напишу. Па! па! па! Роман Дорош."

Плакали обидві. Дорошиха шепотіла: "Моє зернятко!"

Увійшов Калістрат. Поцілував руку Дорохисі, кивнув мені та Христі головою й каже:

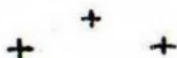
- Почув оце й прибіг. Молить Бога, щоб був здоровий, не інак, як чкурнув до батька! Талалай каже, що все про Дністер йому розпитував... Прийде, було, в читальню й розпитує... - "Мені, каже, й на думку не спадало нащо це йому... Сидить, було, розпитує і вилитав усе... навіть на якій вулиці живе моя бабуся в Тирасполі..." - А Талалай із Тирасполя... - "Це - каже - він дременує до батька!"

- Та ось... - прошепотіла Христя, плачучи.

Калістрат прочитав Романів лист.

- Так і є! Так хата ж - покрішка... Бо як "товарищи" прочують, піймають і вб'ють... А Талалай напише своїй бабусі, може ж прибіється...

- Слава Тобі, Господи, слава Тобі, Господи! Піду ж я дідусяві скажу... - тихо промовила Дорошиха, утираючи сльози.

XXVII

"Ти Кубань, ти наша родіна"

З шумом одчинилися двері. У хату вскочила кума моя Надія Ткачева.

- А йван?! - скрикнула, як не при собі, повівши очима по хаті.

Я до неї:

- Що таке?

- Павло! Павла!...

Крикнула, повернулась і грюкнула дверима.

Схопився й за нею. Догнав її за ворітьми... Спитав, що сталося... Сказав, щоб на мене почекала, а сам кинувся назад у хату і погнав Зінька шукати йвана.

Побігли.

Дорогов розповідає:

- Тільки смеркло, - саме з бази виходила... Чув

гомін на вулиці... І до веріт... Чую:—"Ти нащо надів бешмет, городовицька твоя душа?"—А тоді враз—"Ой!"— і стихло... Я через перелаз... Пішли, бачу, вулицею, співаючи "Ти Кубань, ти наша рідина"...—Коли чую — харчить... Туди-ворушиться... Підняла гвалт... Збіглися люди... Присвітили—аж Павло ввесь у крові... Внесли його в хату... Хтось побіг по фершала, а я по йвана... Казав у вас буде... Як почув, що Ленін витягся, то й подався, щоб вам сказати...

...
У хаті повно людей. Тихий шепіт, а Гнатко, припадавши до Павла, що лежав прикритий на канапеї, промовляв плачучи:—"Дядечку мій! дядечку мій!"

— А фершал?—спитала Надія.

У відповідь глибоке зітхання, а Докія Вертасва тихо промовила:

— Йому вже ліки не допоможуть!

...
Іван Ткач убрав свого шурика у той чикмін, що Гнатко хотів йому подарувати

--НИШОШНИ--

Ю. Леглеч

НОВИЙ ЗИГ'ЗАГ

І знову зиг'заг у господарчій політиці московської комуністичної верхівки. На цей раз комуністи шукають порятунку у допущенні вільного торгу сільсько-господарськими продуктами.

Економічні закони, як бачимо, невмолимі. Ні "соціалістичний ентузіазм", ні шість заповідей Сталіна не змогли усунути ці закони та "разсудку вопреки на перекоп стихиям" перетворити бідну й некультурну країну в царство комунізму. Ці закони знову й знову підштовхують більшовиків на осоружний їм капіталістичний шлях.

Але чим московські крутії пояснять своє збочення від "генеральної лінії"? Чим на цей раз виправдають фінсько своїх плянів? Яким "діалектичним

методом" з'ясуєть вони невдачу свого жахливого експерименту?

Коли Ленін під тиском кронштадського повстання заповів був свій Неп, він пояснював тогочасні надзвичайні заходи горожанською війною, капіталістичною облогою, боротьбою на всі чотири фронти. Тепер капіталістичні держави заклопотані кризою, репараціями та роззброєнням, горожанської війни нема, всі вороги компартії переможені, а до того ж п'ятирічка щасливо закінчується, СРСР не зазнав ні кризи, ні безробіття, бо мудра комуністична верхівка подбала, бач, завчасно про регульоване плянове господарство, - отже все ніби говорить, що комуністичне царство скріпилось, а проте враз - ні сіло ні пало - відступ до вільного торгу, до вільних цін, що встановлюються на ринкові попиту та подаванням товарів...

Калінін, якому доручено "роз'яснити", пише, що новий акт большевицької господарчої політики є натуральним наслідком господарчого розвитку СРСР, "успіху п'ятирічки" і він, акт цей, передбачався генеральною лінією від початку її запровадження - від XI конференції ВКП. Але ми даремно шукали б в аналах большевицьких конференцій навіть натиак на те, про що говорить Калінін. Дійсно у свій час говорилося про збільшення товарообміну по твердих цінах, установлених владою. Тепер же торг має відбуватися "згідно з цінами, що доволі встановлюються кожного дня на ринкові". Це вже ніби щось інше, щось ніби нове й непередбачене...

Отже бачимо, що московським крутіям знову непереливки та що вони не можуть сказати правду про причини, які примусили їх кинути з комуністичних позицій на капіталістичні.

Та як же ж їм сказати ту правду людям? Як же признатися їм, що "плянова" комуністична господарка призвела до голоду та руїни, що колективізація спричинилася до зменшення продукції, що промисловість, про розбудову якої репетувалося на цілий світ, не може дати потрібних хліборобам виробів та що хлібороб - індивідуальний власник і колхозник уже відмовляється служити большевицькій господарці.

Цікаво, що і цей останній зигзаг комуністичної верхівки викликав запаморочення у скорботних

головах великих і малих сатрапів большевицьких на місцях. І не дивно: досі вільна торгівля провадилася потайки, за неї суворо каралося і враз... базар, як у людей, і враз хлібороби поприїздили возами до міста, щоб продати, хто що має на продаж.

Большевицька преса щодня тепер нотує випадки, коли комуністичні головотеси, не второпавши нового курсу, арештовують хліборобів, конфіскують привезені на базар продукти та встановлюють на них свої ціни.

Большевики не раз уже дурили народні маси. Не раз большевизм компромітував себе своїми методами. Але кождий раз зручним маневром московська верхівка викручувалася і утримувала владу у своїх руках.

Будемо ж сподіватися, що останній маневр большевицький ще більше розплющить очі поневоленим народам та що ці народи зрозуміють, що ніякі маневри та зигзаги московської влади не дадуть їм ні щастя, ні спокою.

М. Підгірний

НОТАТКИ

Відомо, що кубанські ковалі "казачього железа" обрали собі на отамана ген. Науменка. Ген. Науменко - кубанський козак уславився й тим, що допомагав Добармії розгромити Кубанську Краву Раду.

Полк. Саламахін, - теж кубанський козак, - нач. штабу цього "отамана" на козацьких зборах у Смедереві /Югославія/ так "роз'яснив" один із найбільших злочинів свого шефа:

"П. Саламахін. Пойміте, що казаки численно слабі, як за рубежем, так і дома; понятно, що нам нужны союзники и нельзя возбуждать ненависть против наших союзников в предстоящей борьбе на радость коммунистам.

Голос с места. Уж не Обще-Воинский ли Союз наш союзник?

П. Саламахін. Да. Наш бывший и будущий союзник в борьбе с коммунистами это Обще-Воинский Союз, как белые борцы, умиравшие вместе с нами на полях сражений.

Снова голос. И повесившие казака Кулабухова? П. Саламахин. Повесили Кулабухова казаки.

Тот же голос. По распоряжению Деникина и с помощью наших генералов.

П. Саламахин. Такое печальное дело было и раз такой вопрос поднимают, а я знаю на что намекают при этом, то должен вам разъяснить что в то время ген. Науменко никакой должности внутри Войска уже не занимал... И если он кому то в чем то и помогал, то как частный человек, гражданин Кубанского Края. И преступления по должности он не совершил... /"Кавказский Казак" ч. 6 (108) /.

І цих рядочків вистачить, щоб переконатися, що ген. Науменко добре розуміється на людях і знав, кого брав на начальника свого штабу.

+

+

+

Спільний фронт між "казацькими самостійниками" та кубанськими "руськими казакми", на чолі яких стоїть ген. Науменко, раптом розірвався. Чи з ініціативи ген. Науменка, чи по наказу ген. Міллера /стоїть на чолі "Обще-Воинского Союза"/, а глек розбито. Тепер "вольные казаки", як той рак на мілкому, бо "реальна сила" їх покинула.

Один із вождів "вольних", а саме п. Жуков /кубанець/ так тепер дорікає невдячному ген. Науменкові:

"Я смею утверждать, имея на то документы, что до последних ваших "акций" и выступлений против вольных казаков никто вашего авторитета так не поддерживал... как именно вольные казаки - кубанцы"... /це правда. М. П. /

"Раньше против вас выступали какраз не состоящие в рядах Вольного казачества. Мне неоднократно приходилось выступать в защиту вас; тоже делали и другие вольные казаки"... /це правда. М. П. /

"Прочтите... первые две страницы "Кавказского Казака" 97. это ведь писал один из вольных казаков; посмотрите отчет за время существования "К. К." и вы убедитесь, что сам мы аккуратными и точными исполнителями ваших приказов и распоряжений были вольные казаки. /це правда. М. П. / то их именами пестрят отчеты"... /І це правда. М. П. /

"Вы, Ваше Превосходительство, назначили меня

своим представителем во Франции по сбору денег в фонд освобождения Родины"...і т.д. і т.д. /"Вольн. Казач." ч. /

Так, все це - правда. Ген. Науменко дійсно вбився в колодочки тільки через допомогу "казацьких самостійників", але така вже у світі правда-мавр зробив, що мав зробити, тепер може й одряжатись...

+
+ +

"Роз'яснив" дещо і "казачий самостійник" донець С. Савельєв.

"Пора понять-каже він у статті "Об одном недоразумении" /В.К. ч.103/, - что казачьими самостійниками могут называться только те, которые проповедуют идею независимости казацкого государства. А пока что имеется только один такой казачий самостійный лагерь, это Вольное казачество, на программе которого написано: об'єдиненное единое казацье государство-Казакія, никаких господ, никаких опекунов над казачеством! Других казацьких самостійников нет."

Так, правду каже п. С. Савельєв. Дійсно ж "нет"...

"Люди из "Кубанского Края"- "роз'ясняе" п. С. Савельєв-не розсмаіривають Казачество, как особый народ, как нечто самодовлеющее, а видят его в качестве какого то приіатка до другого: сильного, мощного государства."

Знову правду каже п. Савельєв. Дійсно, "люди из "Кубанского Края" "видят" кубанських козаків "в качестве приіатка" до населения кубанського краі. Точнісінько так, як донських козаків вони "видят" "в качестве приіатка" до населения Дону. І коли б серед нековачого населения Дону та Кубанського Краі - "городовиків" з'явилися такі мудрагелі, як п. Савельєв, та почали "разсмаіривать" нековаче населения, як "нечто самодовлекщее" і на цій підставі утворили б "лагерь" "Вольное Городовичество", а "на программе" його написали: "об'єдиненное единое городовичье государство-Городовикия, никаких господ, никаких опекунов над Городовичеством", то й до городовичьких самостійників "люди из "Кубанского Края" поставилися б так як вони ставляться до самостійників козаків.

"Люди из "Кубанского Края"-роз'ясняе п. Савельєв-желают видеть Кубань в качестве автономного приіатка Великой Украин ".../Ось що пече й ріже"са-

мостийників" на масть "вольних".

На цей раз п.Савельєв не вгадав."Люди из "Кубанского Края" "желают", щоб "старшой брат" не сунув носа до чужого проса та знав,що як треба буде,то на нього помахать.

І нарешті п.Савельєв каже:"Люди из "Кубанского Края"...называют себя..."украинцами с Кубани".Так що тут казачья самостійність не делала даже и полудневого привала."

А дійсно."не делала." Та де вже їй тій "казачьей самостійності" "делать" було "привал",коли їй не дають навіть ні присісти,ні пристояти,щоб хоч "оправиться".А що"люди из "Кубанского Края"-кубанці-козаки й городовики української національності вважають себе українцями з Кубані,то це-так.Що правда,то-правда.

У журналі "Дзвони" /ч.5,1932/ надрукована замітка про "Вольное Казачество".Автор замітки кепсько розуміється на справі,про яку пише.Наприклад він каже:"З більш помітних українців-кубанців"вільно-козацьку концепцію"обстоють редактор Білий та співробітник Федорів," а "інші українці-кубанці,коли брати під увагу видніші особи,не є прихильниками тієї програми." Отже автор замітки не знає навіть про те,що"казачий самостійник" п.І.Білий вважає себе сином не українського,а "4-го славянского народа на Востоке Европы" - "Казачьей Нации",та що не тільки між "виднішими" й невиднішими українцями-кубанцями,а й між їхніми дітьми малими не знайдеться прихильника ура-козацької вигадки./автор замітки не знає,очевидно й про те,що в"Казакии""козакують" не кубанські козаки - українці,а представники наддніпрянської молоді,які "навчилися мислити воєнними категоріями"/

Про недотепну замітку у "Дзвонах" ми й не знали б,якби якийсь малоросіянин не обізвався з приводу неї статтею "Ще до українців /відповідь "Дзвонам"/"/"В.К." ч.107/ та не подав їй змісту.

У цій статті малоросіянин,між іншим,пише:

"... "Дзвони"на забаву собі дзвонять дурниці...наче б для "Дзвонів" все питання козачої самостійності й полягає...в тих "видніших"/чим і як?/укра-

інцях-кубанцях, які вільно-козачої ідеї не поділяють..."

Ще:

"О, фарисей!... І в питаннях самостійницького вільно-козачого руху вам... важніша інтрига чи зрадництво..." видніших кубанців-українців"...

Ще:

"Чи то редакція "Дзвонів"... Піддалася на ворожий до В.К. "пікантний" тон якогось, може навіть випадкового безграмотного головотяпа "дописувача" з родини "видних" "українців-кубанців"..."

Ще:

"Свою ворожість до В.К. "Дзвони" опирають не на будь яких докази, а просто на неперевірені брехливі інформації може тих самих "видніших" українців-кубанців!"...

І нарешті:

"Для "Дзвонів" є можливим... при потребі користися краще безграмотною писаниною якогось пройдисвіта, що навіть сам не насмівся підписатися під своєю працею"...

Дорікаючи "Дзвонам", між іншим, і за те, що вони ні в що ставлять "Казаків", малоросіянин вихваляється прихильним ставленням до цієї чудернацької вигадки української преси. А на доказ того, що українська преса "відгукується" він посилається на "Гуртуймося" /Прага/, "Новий шлях" /Канада/, "Український Голос" /Канада/, "Новий час" /Львів/, "Українська Нива" /Луцьк/ та "Український Хлібороб" /Бразилія/.

Українців-кубанців не може, звичайно, не цікавити ставлення української преси і до такої витівки, як "Казакія" і до органу "казачьих самостійників" "В.К.", який прищеплює кубанським козакам думку, що вони належать до "казачьей" нації. Українці кубанці за цим стежать дуже уважно і не мають і найменшої підстави нарікати на українську пресу. Не б'ють вони тарапачку й тоді, коли якась українська газета випадково вшиться...

І отже нам здається, що малоросіянин з "В.К." безпідставно вихваляється відгуками української преси з приводу якої йому концепції. "Дзвони", як би тільки вони "насмілились", могли б сказати хвалюкові: дійсно, деякі українські газети прихильно відгукнулися з приводу вигадки, яку ви підтримуєте, але що ж, часом доводиться вшитися... Адаже ж ушилися

ми, "Дзвони", з недотепною заміткою про "В.К.", впи-
лись і зазначені вами газети повіривши отаманчи-
кам, які "навчилися мислити" бозна як та різним
"пройдисвітам".

А щоб переконатися в тім, що "Дзвони" мали б
рацію, коли б таке малоросіянинові сказали, довідай-
мося, з яких саме голосів склався той "відгук".

Візьмім хоч би й "Гуртуймося". Дійсно, ч. 9 цього
"громадсько-військового органу" пишеться невід-
писаною заміткою /бчевидно не вистачило "сміливо-
сти"/, з якої видно, що її автор дуже прихильно ста-
виться до "В.К.". Співредактором того органу є п.
М. Битинський.

Візьмім "Новий шлях". Дійсно, у ч. 17 цього орга-
ну надрукована замітка, автор якої вихваляє "висо-
коїдейну працю" "В.К.". Під заміткою стоїть підпис:
"М. Битинський".

Розгонемо "Український Голос". Дійсно, у ч. 17
цього органу надрукована прихильна до "В.К." замі-
тка. Але автор цієї замітки чомусь "не насмілювався"
під нею підписатись, а обмежився /"О, фарисей!"/ лі-
терами: "М. Б. ".

Заглянемо у "Новий Час". Дійсно і в цій газе-
ті вміщено прихильну до "В.К." замітку, автор якої
теж чомусь "не насмілювався" під нею підписатись,
а обмежився /"О, "пройдисвіт"!"/ літерами: "Б. М. "

Не минемо, звичайно, і "Українську Ниву". Автор
прихильної до "В.К." статті, що в цій газеті надру-
кована, доводить, що вільно-козачий рух є ідентич-
ний з рухом державницьких змагань українського на-
роду. /Так і написав/ Цю статтю насмілювався підписа-
ти п. Кость Курило.

А в "Укр. Хліборобі" "постарався" похвалити
"В.К." "вольний казак" і співробітник "В.К." п. Са-
вицький. Він, між іншим, поінформував українське гро-
мадянство у Бразилії і про те, що "козаки й калми-
ки ось уже чотирі роки стараються об'єднати Євро-
пейську козаку еміграцію під вільно-козачі прапо-
ри."

Так отже відгук, що утворився в українській
пресі з приводу "В.К." складається з голосів: п.
М. Битинського, п. Костя Курила, п. Савицького, одного
якогось "фарисея" та одного "пройдисвіта", що "не-
насмільчилися" підписатися під своїми замітками.

Таким чином, "Дзвони" мали б рацію, коли б, "на-

ніз щодо авторитетності та об'єктивності цього відгуку.

Ще одно зауваження. Як би автор недотепної замітки у "Дзвонах" "насмівився" запропонувати малоросіянинові з "В.К." назвати своє прізвище з умовою, що й він своє виявить, та якби це сталося, то тоді можна було б бачити, хто з цих двох панків більший "пройдисвіт". Та й малоросіянин з "В.К." може б тоді покинув творити легенду про "інтриги" українців-кубанців.

Козацькі самостійники мають конституцію, герб, пошили собі прапор з бритументом і вже навіть пробують лякати людей співом свого "гікового" гимну, але... Дон від них відкрещується - "Довольно-каже-баловаться!" - Кубанський Край - і руками і ногами - "К лихий години!" - каже, а П.Терещенко переказав із Мексики, що й там люди босакі.

Становище, як бачимо, хоч сидь та плач, хоч стоїчи кричи, а хоч добувай аероплан, складай у сакви конституцію, герб, прапор та й чимчикуй у сфератосферу, де ще ніби просторо...

Та ось знайшовся чоловічок, який порадив "вольним" написати ноту "к русскому народу", щоб він звільнив територію Дону та Кубані. Бо риба там, раки, а кубанські городовики та донські "хахли", як що їх прижучити, й не писнуть, - отже жити можна.

"Вольні" чоловічка послухали, сіли й написали ноту "к русскому народу".

Нота починається так:

"....."

Слу-шай!"

А кінчається так:

"Мы говорим с тобой непосредственно и хотим слышать от тебя непосредственно ответ."

"Мы сказали... ждем ответа." / "В.К." ч.102, "К русскому народу" /

Ця обставина не могла не викликати серед "русских казаков" метушні. Прес-бюро "Гік" телеграфує: "Прочувши про ноту "К русскому народу", полковник Чапчиков неугавно б'є "набат", а в Югославії переляк, бо ген.Науменко хапав кубанців за петельки й викукує: "Дзвоні!"

Але загроза воєнної пожежі все ж ніби розвіялась. Принаймні "люди из "Кубанского Края" переконані, що коли і можна побоюватися, то не за мир та спокій на Сході Європи, а лише за здоров'я чоловічка, який "густо дивиться, та рідко бачить".

Коли ці відомости були передані до друку, пішла поголоска, що "русский народ", не маючи канцелярійних причадал: пера, каламаря, чорнила, паперу та конверта, а також марки на "ответ" на ноту "Вольному Казачеству" не відповідатиме. А "Гік" повідомив, що чоловічок уже порадив "Вольным" післати ноту ще й до українського народу, щоб він, де хоче, туди й дів своїх "хахлів" та городовиків, бо територія Дону та Кубані придається "Казакії". "Люди из "Кубанского Края" переконані, що це може бути, що чоловічок той такий, та й артикул ч... "Народньої Мудрости" недвозначно каже: "Пішла душа по руках, значить в чорта буде".

А в ч.105 "В.К." з'явилася нота "До українців". Автор цієї "ноти" не насмівся під нею підписатись.

Нота величенька і ми подамо з неї лише ті уступи, що можуть цікавити українців-кубанців.

Автор "ноти" каже:

"До цього часу в українських провідних колах не було майже ніякої ясно викресленої політичної думки "на схід", не було майже ніякої усталеної політики в бік козачого сходу.

І він же додає:

"Маємо лише різні українські "настрої" в наш бік. Єсть серед цих настроїв, безперечно, і прихильні до козацтва, особливо в лавах військових /Ну ще біМ.П./, що може інтуїтивно відчувать друзів в козаках-самостійниках і майбутніх поплечниках /О, малоросіяниніМ.П./ у новій боротьбі. Але є між ними різними настроями і такі, які можна характеризувати словами пісні:...-від кубані аж до Сяна річки".../ "Крой" даліМ.П./"

"Деякі шовіністичні українські кола включають, прикладом, і Кубань в склад соборної України. Мусимо зазначити зі всією рішучістю раз і назавжди, що долю Кубані мають право вирішувати лише ті

народи, що її посідають /переважаючу більшість населення Кубанського Краю складають українці.М.П./, а перше за все кубанські козаки /переважаючу більшість кубанських козаків складають українці.М.П./. Мусимо зазначити, що політика української соборності, направлена в бік Кубані, не може нами трактуватися інакше, як невиправданий імперіялізм, подібний до російського, сумної слави "Єдинонеделимчества". /"Заїла попа грамота"!М.П./.Справу Кубані вирішують кубанці, а не українці чи хтось інший"...

Що долю Кубанського Краю вирішить його населення, це річ ясна.Що українські провідні кола не включають Кубанський Край у склад України проти його бажання, це теж ясно.Та й кола ці не тільки не виспівують "Від Кубані", а навіть, як каже автор "ноти" не мають "викресленої політичної думки на "схід", ніякої усталеної політики в бік "козачого сходу". І от же виникає питання:чим же викликана з боку "В.К. " нерозумна і провокаційна "нота" "До українців" ? Тяжко припустити, щоб до цього спонукали "казачьих самостійників" "настрої", деяких"/яких саме?/ "шовіністичних українських кол".

Та ось на "ноту" "До українців" відгукнувся, та ще й дуже хутко, представник наддніпрянської військової молоді п.Кость Курило./"В.К."ч.107/

У п.Костя Курила знайшлися не тільки канцелярійні причандали, не тільки марка на відповідь, а й сміливість, щоб написати у своїй "Відповіді" таке:

"...Отже і ми, українці, визнаємо право усім націям на самостійність.І вам, брати козаки, його визнаємо, особливо оренбургцям, яїцьким і іншим, але кубанцям і донцям, то вже гірша справа.Правду сказати, народу вашого нам не потрібно, нас самих уже за 40 мільонів перевалило, навіть большевики ніяк не винищать, але шкода нам позбутись пшенички "кубанки", а коли згадаю про Донецький район, що частина з нього буде ваша, а не ввесь він буде наш, то в моїй українській голові неначе молотком застукотить"...

"Вибайте, дороге козацтво, за мої одверті /і паскудненькі,М.П./думки, але я гадаю, що вони вам не пошкодять.Це думки нікому не відомої, маленької, сі-

рої /тим для "В.К." і цінної, М.П./ людини, але за-
певняю вас, що відносно Кубані і Донецького району
ту ж думку почувате і від сильних мира українсько-
го, тільки аргументація буде інша-делікатніша. Там
буде і історична ссйка, що кубанці, мовляв, це ті ж
українці-нащадки запорожців; що вони самі /кубанці/
прагнуть бути під Україною, що сепаратизм кубанців,
це вигадка купки інтелігенції, що вистачить посла-
ти одну дивізію і вся Кубань пригорнеться до Укра-
їни"...

"Отже козаки... раджу вам одно: поставивши до
мас, українців, питання, мусите добитись ясної відпо-
віді. Коли така не з'явиться в пресі, то мусите ук-
раїнських політичних діячів запросити на свій
вільно-козачий з'їзд і по душі з ними побалакати"...

До цього гидкого патякання напрошується таке
закінчення:

"А коли українські політичні діячі закомевять-
ся і не схотять з вами балакати, то покличете на
вільно-козачий з'їзд "нікому не відомих", "малень-
ких" та "сірих" "поплечників" своїх та з ними й
зварить кашу."

---ннннн---

З М І С Т

Памяти П.М.Сулятицького	ст. 1
Ганько. Єдиним фронтом	" 3
П.Сулятицький. Хто ж "клевещет"? /даді/	" 4
П.Білінський. Сторінка з життя	" 10
Ю.Липа. Зайди	" 12
Саврадим. У нашій станиці	" 13
Ю.Леглеч. Новий зигзаг	" 21
М.Підгірний. Нотатки	" 23

Родагус колегія.

По справах редакції звертатися на адресу:

Českoslovaquie. Praha-Viňkov, Jičinská 1617/III.
M. Smelčenkova.